

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 9. De causa, ob quam ferri debet excommunicatio, vt sit valida,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

articuli 2. & hic concl. 6. locum intra diocesim alicuius Episcopi exemptum, quoad iurisdictionem per eandem Episcopum exercendam, æquivalenti loco existeri extra diocesim: quod deducitur ex cap. Cum Episcopus De offic. Ordin. in 6. & ex cap. Volentes De privileg. cod. lib. §. Nunquid ergo; & ex Clement. Archiepiscopo, De privileg. sub finem: in quibus Episcopus perinde prohibetur exercere suam iurisdictionem in locis intra suam diocesim exemptis, ac in illis qui extra eam sunt. Adeo ut Episcopus ipse nullam iurisdictionem habeat in locis exemptis, ut nec extra territorium, paucis casibus exceptis de quibus glossa ad cit. cap. Volentes verbo instituta, atque aliis, in quibus Concil. Trident. diversis locis Episcopo subiecit regulares exemptos & moniales: quos casus Henriquez in summa Theologie moralis libro 7. c. 24. §. 3. lit. O. in margine refert: in quibus tanquam spectantibus potissimum ad forum externum non immorabimur.

Constitutum sitigitur ex dictis illos qui in loco exempto committunt delictum propter quod ab Episcopo decreta est excommunicatio, non ligari per eam: sicut neeligantur qui illud extra diocesim committunt. Pari modo iudicandum est de aliis difficultatibus, quæ moveri possunt quoad loca exempta: nimirum ut idem statuatur, quod statueretur quoad locum extra territorium, exceptis illis casibus, quorum præcipuus est casus hæresicos: in quo iuxta cap. Ad abolendam in fine De hæretic. exempti subiiciuntur iurisdictioni Episcopi diocesani, tanquam delegati à Papa.

Septimum dubium est. An si Episcopus sit extra suam diocesim, vel in loco exempto, possit subditus ab ipso excommunicari. Pro cuius solutione prænotandum est, ea quidem quæ sunt iurisdictionis voluntarie, nec causæ cognitionem processumve requirunt, posse ubique à Superiore peragi: ut Episcopum in alieno Episcopatu posse audire confessionem sui subditi, sicut Parochum sui Parochiani in aliena parochia: quod Palud. expressit in sequenti distinct. 19. quæst. 2. art. 3. concl. 1.

Ea autem quæ sunt iurisdictionis contentiosæ, cognitionemque causæ & iudicij strepitum requirunt, non posse extra territorium, nec in loco exempto peragi ab Episcopo quia non potest ibi ad dicendum suorum contentiones tribunal erigere: ex cap. Luminoso 18. quæst. 2. Cum igitur hæc ita sint proposito dubio Sylvester & Navar. in Absolutio 1. nu. 11. & hic in Enchir. cap. 27. num. 6. respondent eum posse, tum non posse excommunicare: posse quidem cum usu iurisdictionis voluntarie: seu cum res adeo manifesta est, ut nullam requirat causæ, cognitionem, & dilectionem: non posse vero, cum vult iurisdictionis contentiosæ, causæque cognitionem nisi impetrata licentia ab Episcopo loci, in quo ferenda est sententia: aut nisi Episcopus ille à quo ferenda est, propter meum persequentium, in locis suæ diocesim residere, iurisdictionemque suæ per se, siue per alium exercere impediat: quia tunc in clement. v. nica De foro compet. permittitur ei omnimodam suam iurisdictionem in aliquo loco vicino Episcopati suo exercere, etiam non impetratâ, quam tamen petere debet, licentia à diocæsano eiusdem loci.

CAPVT IX.

De causa ob quam ferri debet excommunicatio ut sit valida.

SVMMARIVM.

- 156 Non potest quis pro alio peccato, quam suo proprio excommunicari.
 157 Corollaria inde deducta.
 158 Peccatum aliud externum aliud internum: de hoc questio est, an propter ipsum possit quis excommunicari.
 159 Probatio parvis negantibus.
 160 Solutio eorum quæ adferuntur pro parte contraria.
 161 Peccatum potest occultum esse, tum per se, tum per accidens.
 162 Peccatum per accidens occultum potest esse causa sufficiens incurrendi excommunicationem à iure.
 163 Non potest excommunicatio ab homine valide ferri pro peccato preterito, nisi in iudicio ipsum fuerit sufficienter probatum.

164 Quod peccator sit occultus, non impedit quin ea ferri possit, ac quantum servanda sunt.

165 Excommunicatio lata secundum allegata & probata censeri debet valida, quantumvis in quem lata est, sit de facto innocens: de quo tamen non constat, sed dubitatur.

166 Cum de innocentia constat, excommunicatio est nulla: at tamen vitandum scandalum.

167 Ut valida sit excommunicatio, peccatum propter quod ea fertur, debet esse mortale.

168 Non sufficit ipsum esse mortale ex sola peccantis prava voluntate.

169 Non est necessarium ut sit ex natura mortale.

170 Vbi non peccat quis mortaliter, non incurrit in excommunicationem maiorem.

171 Necitem in re minima.

172 Peccatum mortale propter quod fertur maior excommunicatio debet esse graue.

173 Quamquam ad aliam excommunicationis validitatem sufficere potest, quod sit mortale quodcumque.

174 Peccatum mortale pro quo decernitur excommunicatio debet annexum habere contumaciam, & quam.

175 Non sufficit esse leuem, nec necessarium est manifestam esse.

176 Necitem ut sit ex formali contemptu legis aut iulicis.

177 In contumaciam lata excommunicatio est nulla.

178 Pro culpa preterita vel presenti nemo excommunicari potest.

Cum certum sit ex cap. 18. D. Matth. vbi tradita est à Christo potestas excommunicandi, talem causam esse aliquod peccatum: videndum est primo, num debeat esse proprium eius qui excommunicandus est. Secundo, num externum. Tertio, num manifestum. Quarto, num mortale. Quinto num grauissimum. Sexto, num habens adiunctam contumaciam. Septimo, num iam perpetratum.

QVÆSTIO I.

An peccatum illud propter quod excommunicatur aliquis, debeat esse ipsius proprium.

Ad hanc respondendum est (ut alius citatis responderet Vgolinus De censuris tab. 1. cap. 17. §. 8. num. 1.) numquam vnum pro alio puniri excommunicatione; ideoque peccatum illud propter quod aliquis excommunicatur: debere esse proprium ipsius: quia quamvis vnum pro culpa alterius corpore puniuntur inueniamus, ut pluribus exemplis ostendit Gratianus 24. quæst. 3. in summa: non tamen excommunicationis pœna ligatur pro alterius contumacia: ex cap. Si habes in ead. quæst. 3. versu Tunc quippe. Et ratio est quia ex Christi institutione Matth. 18. is tantum excommunicandus est, qui Ecclesiam non audit, seu qui contumax & inobediens est Ecclesie: non autem alter, cui nihil tale contingit. Sic enim in cap. Romana §. In vniuersitatem De sententia excommunicat. in 6. Papa vetat vniuersitatem excommunicari, ne innoxia cœnsui à treriantur cum noxiis.

Itaque ex cit. cap. Si habes, nec vxor pro peccato viri; nec filius pro peccato patris nec seruus, pro peccato domini, nec tota familia pro vitio delicto excommunicari debet. Itud annotat in 4. distinct. 18. Richardus art. 3. quæstio. 3. addens dominum pro peccato suorum subditorum excommunicari non posse: & Gabriel quæst. 2. concl. 5. corol. 5. neque populum pro peccato domini sui posse excommunicari. Adde etiam quæ in seq. num. 4. tractat Vgolinus; nec successor in dignitate, pro contumacia illius cui succedit excommunicari posse: nec hæredem pro contumacia illius cui succedit in hæreditate: nec dominum pro contumacia sui Procuratoris: nec demum pupillum aut minorem, pro contumacia sui Tutoris, aut curatoris: ita ut taliter lata excommunicatio sit nulla tanquam cõtinens intolerabilem errorem; ut idem author docet in eod. §. 8. nu. 6. argument. cap. Per tuas De sentent. excomm. & cap. Solet & cap. Venerabilibus §. penult. eod. tit. in 6. Quæ omnia intellige procedere, quantumcumque alienum peccatum fuerit atrocissimum. Nam ratio proposita id etiam confirmat. Non procedere vero, si in alieno peccato participetur, siue committendo siue omitendo, patet: quia tunc non tantum ille cuius est proprium peccatum

sed

sed alij quoque, participantes in eodem, possunt excommunicari. Verum id non est proprie pro alieno, sed pro suo peccato excommunicari.

Q V A E S T I O II.

Num peccatum pro quo excommunicatio fertur debeat eternum esse.

158.

Peccatum externum hinc vocamus illud, quod foris seprodicit: siue per se, vt furtum, homicidium, &c. Siue per aliquid quod signum ex quo possit in foro exteriori apud Iudicem probari: vt potest haeresis mentalis Titii ex eo, quod verbo aut scripto asseruerit Christum non esse in Eucharistia: aut quod à Missa audienda se plane auersum ostendat: commissione enim rei notæ, manifestari potest interior malitia à qua procedit. Peccatum verò internum dicitur illud, quod ita latet in animo, vt non possit aliter cognosci, quam per reuelationem factam ab eo, qui intra se illud perpetrat: de hocq; est praesens quaestio, num aliquis possit propter ipsum excommunicari. Cuius quaestioni explicatio pendet ex explanatione alterius, quæ quaeritur num possit ab eo peccatum puniri iure humano. De qua re in vtramque partem Couar. ad regulam Peccatum 2. par. in princip. num. 7. varios auctores refert: cui quo & alij recentioribus passim, tenendum est, non posse puniri.

159.

Quod confirmatur ex cap. Erubescant distinct. 32. vbi dicitur sententiam in eo latam aduersus initiatos maioribus ordinibus retinentes mulierculas; intelligendam esse de manifestis: quia secretorum, & cognitor Deus & Iudex est: per quod satis significatur quod glossa ibi infert; Ecclesiam non iudicare de occultis. Ad idem quoque facit quod in cap. Cogitationis De poenit. distinct. 1. dicitur Cogitationis poenam nemo pariat: supple ab homine, sed tantum à Deo, vt glossa interpretatur. Item quod in cap. Cogitatio, eadem distinctione dicitur: Cogitatio non meretur poenam iure civili. Accedit ratio qui Iudex non potest punire crimen quod ipse nullo modo cognoscere potest: sicut enim qui quod nouit loquitur, iudex iustitiae est, Proverbiorum 12. ita qui quod non nouit loquitur, iudex est iniustitiae. Id est, iniuste agit iudex ille, qui alicui infert poenam nesciens an sit eadem dignus. At homo Iudex, nosse non potest crimen in animo penitus latens. Quis enim hominum (ait D. Paulus in prior ad Corin. cap. 2.) scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est, quasi dicat nullus, iuxta illud 1. Regum 16. Homines vident ea quæ foris patent; Deus autem intuetur cor. Quare peccatum quod ita est internum vt in solo animo commissum sit, nec ad vllum externum opus peruenerit, vnde possit ab aliquo homine naturaliter cognosci; nullo modo, ne quidem per viam statuti, potest puniri ab homine. Vnde talem punitionem tanquam opus diuinæ nec humanæ iurisdictionis, D. Paulus in prior ad Corin. cap. 4. prohibet fieri, inquiens, Nolite ante tempus iudicare quoad vsque veniat Dominus, qui manifestabit consilia cordium, & illuminabit abscondita tenebrarum. Sic etiam in cap. Erubescant distinct. 32. in cap. Consuluit, 2. quæ. 5. in cap. Si omnia 6. quæ. 1. in cap. Christiana 32. quæ. 5. in cap. Sicut tuis & in cap. Tu nos De simonia dicitur: occulta soli Deo seruari ab eo iudicanda.

160.

Ad ea autem humana iura quæ poenam decernunt pro peccato interno, hoc est, pro vitioso affectu siue amoris, siue odij, pro haeresi aut simonia mentali, & huiusmodi aliis optimè respondet Alphon. à Castro lib. 2. De lege poenali ca. vlt. Cuius responsionis apud ipsum prolixioris, summa hæc est: non decerni talem poenam pro actu interiori absoluit, & secundum se sum pro: sed ea ratione, qua actus exteriores coniunguntur illi, ab illoque proueniunt. Quod fieri potest duobus modis: altero præcipiendo sub aliqua poena opus externum bene fieri, atque adeo exigendo bonam affectionem interiore: sicut Ecclesia potest Clericis præcipere sub priuatione fructuum beneficij, vt diuinum officium recitent attentè & deuotè: sicut indeuotionem; quæ interior est, punire. Altero verò modo, prohibendo ne opus externum fiat tali mala voluntate, vt cum in Clement. de statu Monachorum §. Quia verò, excommunicantur Monachi ad eunt es curias Principum, animo inferendi aliquod damnum suis

Prælati. Et cum in Clement. 1. §. Verum De hæreticis, sententia excommunicationis innodatur Inquisitor hæreticorum; qui odio aut spe lucri aliquem innocentem punierit: quod quidem est excommunicationem imponere propter odium, aut propter spem lucri: respectu ex eis procedentis persecutionis innocentis, per in carcerationem, torturam, aliosque id genus actus exteriores, qui ab hominibus videri possunt.

Constitutum sit igitur ad validitatem excommunicationis requiri, vt peccatum propter quod ea decernitur, externum sit aut ratione sui, aut saltem ratione alteri ex ipso prouenientis, prout proximè habitum est. Quandoquidem Iudex nequit excommunicatione, vt nec alia poena iusta querquam punire, nisi eum cuius uouit crimen per ipsum aut per ipsius effectum & signum externum.

Quaestio tertia, Num peccatum manifestum esse debeat pro quo imponitur excommunicatio.

Pro notandum est, peccatum dupliciter censei occultum: vel per se, vel per accidens: per se quidem, illud quod ex sua natura non potest naturaliter ab hominibus cognosci: vt illud quod omnino latens in animo, ex communicatione puniri non posse ante probatum est. Per accidens verò, quod etsi non committatur solo animo: sed voce aut opere exercetur exterius: ita vt ex sua natura habeat quod audiri possit vel videri ab eo qui propinquus fuerit dicenti vel operanti: nihilominus tamen quia nullus cum exerceretur, praesens fuit, qui posset illud audire vel videre, accidit ei, vt notum sit soli perpetranti, & ceteris sit obscuro perinde ac si commissum esset solo animo: hocque est de quo hic quaeritur. Num possit esse causa sufficiens ferendi validè excommunicationem in aliquem: an verò peccatum propter quod ferri potest, debeat esse aliis notum.

Cui quaestioni (vt ceteros omittam quorum Henricus meminit in sua summa lib. 13. cap. 27. §. in marg. lit. H. & K. bene satis fecisse videri Alphon. à Castro in supra cit. cap. vltimo conclus. 2. cum dixit peccatum tantummodo per accidens occultum, sufficere ad hoc vt incurrat quis in excommunicationem latam à iure: non autem vt excommunicetur ab homine. Quod probat, quia habentur exempla excommunicationis quæ à iure inferuntur propter occultum crimen, vt in cap. Porro De sentent. excommunic. ex quo habetur occultum Clerici percussorem inretiri excommunicatione; & in Extravaganti communi Cum deestabile De simonia: vnde habetur simonia cum occultum subici penis iuris perinde ac manifestum. Deinde excommunicatio à iure, quæ feratur tantum generaliter pro culpa futura, contenta est illius generali cognitione, nec requirit processum & causæ cognitionem; vt effectum suum fortitur; sed solum criminis perpetrationem. Vnde sequitur quotiescumque perpetratum fuerit crimen propter quod excommunicatio lata est à iure, perpetratoem illius, esse eo ipso excommunicatum: non obstante quod crimen sit occultum: cum id non impediat quin verè sit crimen ac verè perpetratum: ita vt perpetratoem reddat sufficienter obnoxium excommunicationi, propter illud impositæ. Atque hoc modo accipienda est glossa ad Clement. Multorum De hæreticis verbo Episcopi: annotans Ecclesiam posse infligere censuras pro criminibus omnino occultis. Indeque est (quod in summula verbo Haeresis in fine, Caietanus attingit) vtis quæ haeresim mente conceptam exterius verbo aut facto, etiam sine vllis testibus enuncianerit: excommunicatus omnino sit eæ excommunicatione, quæ in hæreticos lata est à canone.

Excommunicatio verò ab homine cum fertur pro culpa præterita, requirit processum & causæ cognitionem: quia Iudex qui illam fert, debet iudicare secundum allegata & probata: nec potest excommunicare eum quem ignorat crimen commississe; cum iuxta Christi institutionem correctio delinquentis debeat excommunicationem præcedere: quod fieri non potest ignorato ipsius delicto. Ex quibus relinquuntur, peccatum pro quo ab homine ferenda est excommunicatio, debere saltem esse ita notum, vt possit legitime in iudicio probari: adeo vt minimè sufficiat, tantummodo vnum vel vidisse vel audiuisse, cum ad ferendam sententiam; vnius so-

lummodo testis dictum, nihil protius faciat, ex ca. Veniens 1. & ex c. Licet 1. De testib. & attestat. sed requirantur plures, tot scilicet quot requiruntur ad reddendum in iudicio testimonium ad hoc sufficiens, vt sententia feratur,

164. Neq; verò quin tunc feratur, obstabit quod parrator talis peccati occultus sit. Nam D. Gregorius, vt refertur 5. quæst. 1. cap. Quidam maligni spiritus, eum qui occulte libellum famolium contra Caltonium ipsius notarium, in publico ciuitatis loco posuit, anathemate percussit, si autem esset corpus Domini nostri sumere: & est in Ecclesia consuetudo vsitata vt excommunicatio feratur propter furta quorum ignoratur auctores: quia licet tales sint in se occulti, sunt tamen, aliquo modo manifesti in suis operibus: nimirum effectum manifestante suam causam. Vnde potest Iudex ob talem manifestationem aduersus ipsos procedere vt puniantur. Quod dum facere tentat duo sunt ei necessaria: alterum vt prius inoneat in genere sic dicendo: Quicumque hoc aut illud damnum intulit, satisfaciatur, aut excommunicabitur. Alterum, vt in genere & non nominatim illum excommunicet, prout definitur in cap. Si Sacerdos De offic. Iudicis ordin. vbi in confirmationem adfertur exemplum Christi, qui noluit Iudam nominatim repellere à communione sui corporis; etiam si eum proditorem esse sciret, quia id erat aliis occultum: sed in genere ipsum admonuit suppresso nomine, dicens. Vnus vestrum me traditurus est.

Porro si quando ab homine fertur excommunicatio pro peccato futuro (prout ferri posse constat ex cap. Romana §. Cauent De sentent. excomm. in 6.) eadem erit ratio illius quæ excommunicationis à iure: quia fertur per viam statuti, non quidem perpetui, sed ad tempus duratur secundum intentionem ferentis.

Difficultas propositæ quæstioni annexa.

165. **H**ic quæstioni annexa est grauissima difficultas, de qua in vtraque parte plures auctores & rationes adfert Cordub. in lib. 1. quæstionarij quæst. 43. in 3. puncto. An si Iudex secundum allegata & legitime probata sententiam excommunicationis pronuntiet aduersus aliquem innocentem, illa sit valida? Cui sufficenter ad nostrum institutum satisfacere possumus duabus propositionibus.

Prior est, talem sententiam, si manifestum errorem non continet, sed dubium sit an aliquem contineat, esse omnino validam: etiam quoad effectum priuandi a communione Ecclesiæ precib. & vsu Sacramentorum; ita vt ille in quem lata est (quidquid ei aliqui dicant, videri sibi latam esse iniustam de causa) teneatur se gerere pro excommunicato: Hæc probatur primò, ex cap. Per tuas De sententia excommunicationis §. finali. Deinde ratione; quia de pœnis à Superiore inflictis non manifestè iniustis (etiam si de earum iniustitia constare videatur aliquibus) non pertinet ad subditos iudicare, liberando se, vel alios ab eis: cum quibus alioqui, pœnas sibi impositas posset repudiare tanquam iniustas. Vnde sequeretur in Ecclesia confusio & perturbatio ordinis hierarchici, quod magnum incommodum est. Nec refert talem pœnam forte esse iniustam, id est, sustineri ab eo qui illam forte non meruerit. Nam subditus pœnam etiam quam non meruit, impositam à Superiore per sententiam iustam, seu latam secundum ius, tenetur humiliter sustinere propter bonum commune: ad quod magni refert, vt iuris authoritas seruetur. Dictum est autem in propositione, si manifestum errorem non continet: quia, vt post Felinum & quosdam alios Couar. ad ca. Alma mater 1. par. §. 11. m. 14. vsu Ego sanè admonet per cap. Inter ceteras, de sentent. & re iudicata; si sententia excommunicationis secundum acta processus, manifestè falsam causam contineret, esset notoriè iniusta, ideoque nulla.

166. Posterior propositio est: illum qui certus est se esse innocentem, si secundum allegata & probata feratur in ipsum excommunicatio, non esse reuera excommunicatum, nec Ecclesiæ suffragis priuari: neque si Sacerdos existens celebret, irregularitatem aut aliam pœnam iuris incurret; ita vt liceat ei, vbi cumque sine scandalo id facere valuerit (ad scandalum vitandum, & ne authoritas Ecclesiæ contemnatur, teneatur gerere se cum aliis, alii cum eo, ac si iuste excommunicatus esset, donec contrarium notoriè constet) sacris se ingerere non timens, quam si in eum talis sententia lata non

esset. Hæc probatur, quia non est præsumendum quod Ecclesia (cui à Christo data est potestas excommunicandi tantummodo in eum, qui cum in fratrem peccauerit, ipsam audire non vult Matth. 18.) intendat innocentem tali pœna afficere. Quare ille qui certò se innocentem, potest cum inde nullum scandalum imminere, gerere se pro non excommunicato. Exemplum esse potest si feratur excommunicatio in citatum, non comparentem ex iusto impedimento; quam esse nullam post Panorm. & Felinum annotat Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 38. Addens quod si Iudex intenderet excommunicare non comparentem, siue iuste impeditum, siue non: sententia contineret intolerabilem errorem, qui excommunicationem reddidit nullam ex cap. Per tuas De sentent. excommunic. §. finali; & ex cap. Venerabilib. §. penultimo, eod. tit. in 6. Accedit quod si Ecclesia intenderet obligare etiam eum qui certò se innocentem esse; consequenter, quod absurdum est, non nunquam intenderet etiam eum obligare ad perpetrandum peccatum mortale. Sit enim ex hypothesi, in Titium, eo quod secundum allegata & probata iudicatus sit maritus Bertæ, lata excommunicationis sententia; nisi maritaliter viuas, cum illa, ipseque certo sciat eam non esse suam coniugem: quia nequit obtemperare tali præcepto nisi fornicando, prout habetur cap. Inquisitioni De sentent. excomm. unic. (& de se manifestum est) si Ecclesia per eam sententiam intenderet obligare eumdem Titium habentem talem certitudinem: intenderet pariter obligare ad perpetrandum peccatum mortale: quod ab omni ratione alienum est, continetque intolerabilem errorem.

QVÆSTIO IV.

An vt valida sit excommunicatio, peccatum pro quo fertur debeat esse mortale.

167. **Q**uod à D. Thoma dictum est in 4. distin. 18. qu. 2. art. 1. quæstion. 3. ad 1. non nisi pro peccato mortali ferendam esse maiorem excommunicationem, Doctores omnes recipere communi consensu nota. Sotus in 4. dist. 2. quæst. 1. art. 2. concl. 1. quorum plures eorum etiam commemorat Vgolinus tab. 1. cap. 27. in princip. nu. 2. Fundamentum verò potissimum est cap. Nemo Episcoporum 11. quæst. 3. vbi aperte dicitur, anathema non nisi pro mortali crimine imponi debere. Quod & ratio confirmat: quia fidelis per excommunicationem, ab Ecclesia certo modo excluditur ex cap. Omnis Christianus, & ex cap. Nihil 11. quæst. 3. qua exclusionem non censetur dignus, nisi iudicatus sit regno cælorum indignus: prout potest tantummodo ob peccatum mortale, per quod amittitur charitas sine qua non ad regnum cælorum aditus. Quocirca nemo nisi ob mortale peccatum debet excommunicari. Deinde, vt argumentatur Sotus, sicut crudele esset, si Chirurgus alicui membrum leui morbo affectum amputaret: ita quoque esset, si Iudex Ecclesiasticus aliquem fidelem à ceterorum communione propter leuem culpam præscinderet. Vnde merito Concilium Trident. sess. 25. De reform. cap. 3. prohibet excommunicationes decerni aliter quam ex re nõ vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata. Item etiam deducitur ex excommunicationis institutione, in qua Christus Matth. 18. verbis illis. Si Ecclesiam non audierit: sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus] hæc præposuit, Non est voluntas ante Patrem vestrum vt pereat vnus de pusillis istis. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te & ipsum solum: & si te audierit lucratus eris fratrem tuum.] Ex quibus patet peccatum pro quo frater delatus ad Ecclesiam, & eam non audiens excommunicari potest, tale debere esse, propter quod ipse perierit, & à quo qui reuocat ipsum lucratur animam ipsius. Tale autem non est, nisi peccatum mortale: ita vt lata ob culpam, quæ mortalem grauitatem non attingat, à quocumque feratur, sit nulla: tanquam non promouens à legitima potestate. De qua re Suarez ad 3. partem D. Thomæ tomo 5. disput. 18. sect. 3. nu. 6.

168. Aduerte autem quod Henriquez habet in 1. par. summæ Theolog. moralis lib. 13. cap. 17. §. 2. oportere vt exterior actus pro quo imponitur maior excommunicatio sit peccatum mortale secundum quantitatem operis, non autem ex relatione ad cogitationem: siue, quod idem est, sit mortale ex magnitudine iniuriæ per ipsum illata, non autem ex sola malitia voluntatis inferendi illud. Quomodo Couar. ad cap.

Alma mater i. p. §. 9. n. 2. notat percussorem Clerici non incurrere in excommunicationem, etiam si animum habeat vlciscendi, & iniuriā afflicendi, si ea percussio ita levis sit, vt iniuria per eam illata, venialis tantum de se, non autem mortalis merito censetur. Quod etiam Suarez expressit in *prae. dist. 4. sect. 4. n. 4. in fine.*

169. Adverte praeterea, quod in Institutione Sacerdotum attingit Petrus à Soto tractatu de excommunicatione lect. 3. & cum eo alter Sotus in 4. dist. n. 22. quæst. 1. art. 2. col. 3. & ante vtrumque Sylvest. *Excommunic. 1. num. 11.* Cum tab excommunicatione maiore aliquid futurum, siue à iure siue ab homine præcipitur aut prohibetur: non esse necessarium, vt ipsam sit naturā suā peccatum mortale: sed sufficere vt tale sit ex circumstantia scandali, aut alterius grauis nocuenti, perperatione illius inferendi contra charitatem, aut contra iustitiam. Ob talem causam enim, etiam illad quod de se, ne veniale quidè peccatum est, potest iurè prohiberi (euerè, adeo vt contrariens peccet mortaliter per notabilem inobedientiam. Cuiusmodi prohibitio esse potest ne Clericus vestiatur serico, aut ingrediatur tabernam, eo quod imminet inde populi scandalum. Quod cum ita sit, nihil obstat quin sub excommunicatione id possit validè prohiberi, quod alias, non est de se mortale: etsi non possit id quod nullo modo, ac ne quidem ex circumstantia est mortale.

170. Infertur autem primò ex dictis, quod pro regula à Palud. traditum commendat Nauarr. in *Enchir. cap. 27. num. 9.* & pro quo plures alios citat Vgolinus *De censuris tab. 2. cap. 27. in principio num. 2.* nempe quod cum sententia iuris non sit iniusta, hominem posse informare conscientiam suam, quod vbi nò peccat mortaliter, nunquam incurrit excommunicationem à iure. Quod idem pari ratione dicendum esse de generali excommunicatione ab homine, addit Nauarr. Si cigitur qui venialiter solum peccat iniiciendo manus in Clericum (in deliberatione scilicet, vel necessitate tuendi vitam, vel leuitate iniuriæ exterioris, ipsam à mortali excusante) non incurrit in excommunicationem cap. Si quis suadente diabolo 17. quæst. 4. Sic etiam Henriquez in *cit. art. §. 2.* vult nec in rixa inter pueros tonsuratos incurri eandem excommunicationem: quia percussio ea ob ætatem censetur leuis & absque ingominia esse: perinde ac ea quæ contingit in rixa hominum infanz fortis Pari quoque ratione dicendum est illos, quibus circa fidem dubia occurrunt, sine deliberatione, vel circa eandem scrupulos habent contra suam voluntatem, non incurrere ea de causa in excommunicationem: de re tam in hereticos: quia talia dubia & scrupuli non sunt peccata mortalia ex recepta sententia, vt notat Nauarr. in *Enchir. cap. 11. numero 18.*

171. Infertur secundò, quod Sotus habet in *citato art. 2. casu 1.* in re minima, aut quæ in casu proposito sit minima habenda (ex circumstantiis nimirum, & quali aribus actus, à mortali cum excusantibus) non incurri excommunicationem transgressione præcepti, aut sententiæ eam imponentis: nam materiz leuitatem à mortali excusate dubium non est. Hacigitur ratione, ille qui furatus est modicum, non comprehenditur excommunicatione generaliter data in eos qui furtum commiserint. Quod quidem verum est, etiam si talis, ob errorum conscientiam mortaliter peccauerit, vt si existimans se surripere crimenam plenam aureis nummis, surripiat plenam calculis. Ratio est: quia error delinquentis non extendit excommunicationem: alioqui percutiens laicum, quem putat esse Clericum, incurreret sententiā excommunicationis quæ percussori Clerici decreta est. Cuius contrarium communiter tenetur, & merito: quia in rei veritate talis non est percussor Clerici. Alioqui item is qui facit aliquid ex quo se excommunicationem incursum erroneè putat, cum ob tale factum nulla sit decreta ab Ecclesia; reuera incurreret. quod à Victoria in *summa de sacramentis tractat. de excommunic. num. 9.* bene reicit: probans eum qui furatus est decem nummos aureos in Ecclesia, omnino credens ob tale crimen positam esse excommunicationem, cum non sit, minime propterea irretiri excommunicatione: nam, inquit, talis non potuit seipsum excommunicare: neque ex hypothesis, excommunicatus est ab alio. Quare nullo modo est, ob tale factum. Quamquam tamen negandum non est, quin talis, quamdiu habet illam conscientiam, debeat se in omnib. ha-

bere ac si verè excommunicatus esset: quoniam alter agendo peccabit cõtra suam conscientiam. Inferri adhuc possunt multa alia; sed hæc attingisse sufficit.

QVÆSTIO V.

Num oporteat peccatum mortale graue esse, vt excommunicatio maior pro eo validè feratur.

Ad explicationem huius quæstionis duo docenda sunt. Alterū, an non nisi pro graui peccato ferri debeat maior excommunicatio. Alterum, an si feratur propter aliud quam graue peccatum mortale, ipsa sit inualida.

Ac de priori Franciscus à Victoria & Sotus: *ille in præced. num. 5. & hic in eodem art. 2. in explicatione conclusionis 4.* ita vult oportere esse graue peccatum. Quod colligitur primò ex eo, quod D. Paulus in prioria ad Corinth. cap. 5. fornicationem propter quam sathanæ tradidit Corinthum valde exaggerauit, vt ostenderet iure à se latam talem sententiam. Ommino, inquit, audite inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes.] Item quod quamuis ipse multa peccata damnare solet: non meminit tamen sententiam excommunicationis se tulisse, nisi ob duo: nimirum ob incestum loco cit. & ob hæresim blasphemam in prioria ad Timoth. cap. 1. quæ sunt duo peccata grauissima. Colligitur deinde ex eo quod refertur ex D. August. 24. quæst. 3. cap. Corripiantur pro diuersitate culparum subditos esse corripiendos maioribus aut minoribus pœnis: excommunicationem quoque esse pœnarum maximam. Vnde consequens est eam nò esse inferendam nisi pro maxima culpa. Deinde ex eo, quod in Concil. Vormaciensi can. 2. (pro quo Gratianus Concilium Aluernense citat. 1. 1. quæst. 3. cap. Nullus) præcipitur, vt nullus Sacerdotum quemquam re & fidei hominem, pro paruis & leuibus causis à communione suspendat, præter eas culpas pro quibus antiqui Patres iusserunt arceri, aliquid committentes. At antiqui Patres non decreuerunt excommunicationem nisi pro graui crimine, vt patet consideranti decreta ipsorum in Canonico: quibus anathemate feriuntur, vel hæretici vel Clericorum percussores, vel Ecclesiarum violatores, vel alii id genus in signes criminosis, vt Sotus annotat. Expressa autem est Concilij Trident. definitio *sollemni omnem in hac re dubitationem sess. 25. ca. 13. de reform.* quæ statuitur, ne temere & leuibus ex rebus excommunicatio incurtatur; & vt excommunicationes quæ monitionibus præmissis ad finem reuelationis, aut pro deperditis aut subtractis rebus ferri solent, à nemine profus præterquam ab Episcopo decernantur. Et tunc non aliter quam ex re non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animam moueat. Nonnullis verò antiquis Canonibus qui videntur in sinuare contrarium, quomodo latius faciendum existimet Suarez, videri potest apud ipsum in 3. part. D. Thom. tom. 5. dist. 18. n. 9. 10. & 11.

De posteriori autem. An inquam valida sit maior excommunicatio, si pro alio, quàm graui peccato feratur: tenere possumus, quod loco cit. Sotus, nò debere quidem pro alio peccato ferri, quam graui, tamen quodcumque mortale sufficiens causam esse posse, vt excommunicatio sit valida. Ratio verò est; quia quodcumque tale sufficit, vt quis quoad Deum exclusus sit à regno cœlorum. Ergo & vt sit quoad Ecclesiam.

QVÆSTIO VI.

An peccatum pro quo fertur excommunicatio maior, vt ea sit valida, adiunctam habere debeat contumaciam.

VT peccatum sit causa legitima ferendi excommunicationem maiorem; præter grauitatem, debere annexam habere contumaciam: in Concil. Trident. sess. 15. cap. 3. De reform. & apud Gratianum in cap. Si quis deinceps 17. qu. 4. non obscure insinuat: cum de reo dicitur: Contumax sit erga Iudicem alius pœnis ipsum coercentem, inathematis mucrone ferri posse. Eaque est sententia expressa D. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæst. 3. & ad v. b. D. Matt. c. 18. Sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus] 70. quæ plures canonès Vgolinus citat. *De censuris tabula 1. subnitium cap. 12.* Potest autem, vt D. Thomas subdit, sic confirmari. Non debet sapiens medicus statim morbo adhibere extrema &

molestissima remedia: scilicet tum demum cum alia leniora amplius nihil prodesse possunt. Neque enim cauterio curandum est vulnus, quod vnguento curari potest. Quare excommunicatio, quæ ita est pœna medicinalis (sicut vocatur in c. Cum medicinalis *Defent. excomm. in 6.*) vt nulla sit ea maior in Ecclesia, ex cap. Corripiantur 24. quæst. 3. non ante debet adhiberi ad sanandum alicuius peccatum, quantumcumque graue, quam fraterna correctio aut admonitio, aut præceptum Superioris tanquam lenior medicina antecesserit. Quibus antegressis obedire contemnens, factusque contumax merito pœna excommunicationis plectitur: id est, per inobedientiam subducens se ab Ecclesia, merito priuatur eorum communibus bonis fidelium ad eam pertinentium. Quam rationem insinuat quoque Anacletus Papa in ead. quæst. 3. cap. Tam Sacerdotes: præcipiens vt delinquentes redargutione corrigantur a Sacerdotibus, & incorrigibiles in eadem excommunicentur. Item Prosper in sequ. cap. *Ecc. aurem*, cum ait, illos tanquam putridas corporis partes debere ferro excommunicationis abscindi, qui diu portati & salubriter obiurgati, corrigi noluerunt. Confirmari etiam potest eadem sententia ex verbis Domini Matth. 18. quibus non nisi in eum qui præmissis salutaribus monitionibus Ecclesiam audire noluerit potestas excommunicandi traditur. Vnde prohibetur in iure, cap. Omnes decimæ 16. quæst. 7. in c. Sacerdos *Defent. excomm. in 6.* in cap. Romana eod. tit. in 6. ne quis, nisi competenti monitione præmissa, secundum Domini præceptum vt in cit. cap. Omnes decimæ additur, profertat in aliquem excommunicationis sententiam.

Iam vero contumacia, vt ab Angelo & Sylu. in verbo Contumacia definitur, nihil aliud est, quam inobedientia voluntaria, qua quis Iudicis admonitionem implere contemnit. Quia igitur ex Christi institutione nullus excommunicari debet nisi qui Ecclesiam audire noluerit, id est, qui contempserit implere admonitionem Iudicis Ecclesiastici: relinquatur profecto non nisi in contumaciam debere ferri excommunicationis sententiam. Ita vt rectè dicat Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. concl. 2. quantumcumque grauissima scelera quis commiserit, dummodo sit parere paratus: Iudicem posse quidem alia pœna ipsum punire, non tamen excommunicatione: quia quantumuis Deus peccantes mortaliter transgressione iuris naturalis, aut diuini vel humani in futura vita priuet societate Sanctorum, æternis suppliciis eos addicendo: in hac tamen vita, non nisi contumacem vult per excommunicationem separatione à cœtu fidelium, puniendum esse: vt satis intelligitur ex citatis verbis Domini apud D. Matth. Eaque causa est, cur statim ac beneficio excommunicationis reuocatus est aliquis à contumacia, tribuitur ei absolutio: iuxta cap. Ex litteris De constitut.

Multis verò modis committitur contumacia, vt notat glossa ad cap. ex litteris De dolo & contumacia, verbo Contumaciter, quos congruenter ca. Certum est 11. quæst. 3. ad tres reuocatos videre licet apud Sylu. loco cit. Constituendum est autem in vniuersum prout ex aliis habet Vgolinus in citata tab. 1. cap. 17. §. 7. num. 12. ex quacumque causa quis contumax sit iuri, vel inuito mandato Iudicis, siue in iudicio, siue extra iudicium aliquid præcipientis, quod pertineat ad suum officium, ipsam excommunicari posse. Vbi aduerte ex Soto in sequen. concl. 3. mandatum Iudicis Ecclesiastici, quod qui non audit, censetur ita contumax esse, vt possit legitime excommunicari, debere esse factum sub comminatione excommunicationis: vt argumento est, quod nemo incurrit in excommunicationem à iure, transgrediendo ius quod nihil statuit sub pœna excommunicationis.

Quædam notanda de contumacia, ad plenioris questionis propositæ intelligentiam.

His de ipsa contumacia, pro pleniori propositæ questionis explicatione, addenda sunt quædam.

Primum est: quamuis iuxta glossam ad cap. Duo sunt dist. 96. verbo Videbatur (cui multos assentientes adfert Couar. ad cap. alma mater 1. par. §. 9. nu. 3. quælibet contumacia digna sit excommunicatione: antequam tamen tanquàm pœna plectatur considerandum esse (vt idem Couar. aliis quoque citatis addit in fine eiusd. nu. 3.) qualis sit, & quantum ecclesia

nocere possit, ac cuiusmodi sit res ea circa quam habetur: quia indignum est quemquam excommunicare pro leui contumacia: aut quæ contingerit in re leui, vel in parua questione orta super modica re temporali: aut cum nunquam poterit obedientia tantum prodesse Ecclesie, quantum ob erit excommunicatio, qua vnum vel plura ex membris ipsius separantur à societate Sanctorum & spiritualibus suffragiis.

Secundum est (quod patet ex cap. Venerabilibus. §. Porro, *Defent. excomm. in 6.*) ad legitime ferendam excommunicationem, non esse necessarium vt contumacia sit manifesta: seu qua quis aperte recuset obedire mandato Superioris: sed sufficere posse occultam siue præsumptam: qualis est eius qui malignos occultat, se ne ciretur. De qua re Vgolin. in cit. tab. 1. cap. 17. §. 7. num. 4. & 5.

Tertium est (de quo adhuc in eodem num. 3. Couar. 176. contumaciam qua quis non vult obedire legi vel Iudici, posse procedere aut ex contemptu ipsius legis vel iudicis: vt accidit cum quis agit contra præceptum, eo quod nolit Superiori præcipienti subici, nec ipsius voluntatem exequi: sed contra eam, siue explicite siue implicite insinuatam agere; ita vt contemptus, causa sit agendi: quo modo est speciale peccatum inobedientie: illudque mortale, etiam in re minima; iuxta Caiet. in verbo Contemptus. Aut posse procedere ex aliqua alia causa: vt ex appetitu voluptatis, vel pecuniarum, aut ex eo, quod res iudicetur leuis, vel aliud eiusmodi. Sicque non constituit distinctam speciem peccati; sed pertinet ad eam de qua præceptum datur: vt exempli gratia; contumacia quæ quis ob inordinatum affectum habendi, recusat parere præcepto quo Iudex sub pœna excommunicationis iubet aliquod restituere, pertinet ad peccatum iniustitiæ: ac proinde si contingat in re leui, erit solum veniale, vt ibidem ait Caietan. Nam peccatum quod alias mortale est, ex materiz leuitate in qua contingit, potest esse tantum veniale, prout in sequenti lib. 15. cap. 4. ex instituto docebitur. Vnde cum pro veniali culpa non sit ferenda excommunicatio; illud quod ante habitum est, quamlibet contumaciam esse dignam excommunicatione, intelligi debet de qualibet mortali: siue procedat ex contemptu, siue ex alia causa. Si quis enim sub pœna excommunicationis iussus concubinam dimittere; etiam si non ex contemptu Iudicis vel præcepti Ecclesiastici, sed solum ex appetitu libidinis parere nolit, de omnium iudicio, iustissimè excommunicatur: & ita de aliis huiusmodi. Ad quod confirmandum faciunt tradita ab Vgolino in tab. 2. De censuris cap. 27. in principio.

Quartum est, in non contumacem latam sententiam excommunicationis, inualidam esse: quia vt Sotus argumentatur in cit. art. 2. conclus. 4. In Evangelio nulla apparet alia potestas excommunicandi Ecclesie data: quam in eum qui ipsam non audierit: id est ipsi præcipienti obtemperare contempserit. Hoc autem idem est ac datum esse tantum potestatem ferendi excommunicationem in contumacem. Ergo in non contumacem lata excommunicatio non potest esse valida. Vnde vt idem Sotus bis repetit in eod. art. is debet esse tutus in conscientia, quod apud Deum nullam incurrit excommunicationem, qui cerò scit, se non peccasse mortaliter contra obedientiam quam debet Ecclesie præcipienti aliquid vel prohibenti. Sed opponet aliquis: cum quod factum est infectum esse nequeat, admonitionem non habere locum in præteritis, ideoque nec contumaciam: pro quibus tamen ferri potest excommunicatio ex cap. Romana *Defent. excomm. in 6.* Ad excommunicationem igitur non requiritur tantopere contumacia quam diximus.

Occurendum est autem; cum excommunicatio dicitur pro culpis præteritis vel præsentibus ferri, non esse sententiam quod culpæ præteritæ vel præsentis puniantur excommunicatione; cum monitio eas non præcesserit comminatione: vt bene aduersus Caiet. idem Sotus vrget in explicatione citatæ conclus. sed quod ex iis sequatur obligatio, cui si delinquens non satisfaciatur ab Ecclesia monitus, in eum tanquam contumacem, ea pœna decernatur; vt in eum qui scilicet commisit, nisi restituerit; in concubinam, nisi concubinam dimiserit. Ita esse patet ex cit. cap. Romana; ubi habetur sententiam excommunicationis in aliquos pro commissis culpis sub hac forma ferri: si de illis intra tale tempus non satisfecerint. Videri potest Vgolin. tab. 1. cap. 17. §. 7. nu. 6. & 8.

Itaque

Itaque id quod in præcedenti quæst. 3. diximus, excommunicationem ab homine pro culpis præteritis ferri intelligendum non est simpliciter; sed ita, vt excommunicentur ij, qui illas commiserunt nolentes parere Ecclesiæ sub excommunicatione præcipiente cessationem ab illis; aut satisfactionem faciendam ijs quos læserint: vt per cap. Ex parte 2. De verborum signific. tradit. aliis citatis Vgolinus in eodem num. 8. Quo circa cum Episcopus excommunicat detentorem rei alienæ nisi restituat intra octo dies, excommunicatio non fertur pro detentione præterita sed pro futura, quæ post octo dies adiunctam habebit contumaciam, quam antea non habebat: & sic de similibus. Atque ex his satis manifesta est solutio quæ restat septimæ quæstionis. Num iam perpetratum debeat esse peccatum, pro quo fertur excommunicatio.

CAPVT X.

De modo quo maior excommunicatio ferri debet vt censeatur valida.

SUMMARIUM.

- 179 De eo, quod excommunicatio lata ex ira, odio, aliæ inordinata affectione dicitur iniusta quidem, sed non inuvalida.
 180 Vt ea valeat, ferri debet cum intentione ligandi.
 181 Non ligat eos quos à tali sententia Iudex, aut is cui ipse ius reddit vult eximi.
 182 Quid sentiendum sit in ea re de vxore & filijs eius qui excommunicationem procurat, & de Procuratore per quem procurat.
 183 Excommunicatio ferri debet præmonito delinquente, in quem ferenda est.
 184 Talis præmonitionis circumstantia prima, vt sit personalis, qua patitur exceptionem in aliquot casibus.
 185 Circumstantia secunda, vt eadem præmonitio sit trina: qua patitur etiam exceptionem in aliquot casibus.
 186 Non est necessarium tres præmonitiones esse inter se distinctas: & quod spatium temporis ad eas requiratur.
 187 Alia circumstantia.
 188 Præmonitio præmitti debet sententiæ excommunicationis, quantumvis crimen sit notorium.
 189 An is quem Ordinarius delegat ad proferendam excommunicationem debeat vti præmonitione explicatur distinctione.
 190 Non est necesse ad incurrendam excommunicationem latam à iure, vt monito sit præmissa.
 191 Id quod patitur aliquam restrictionem, & locum habet in excommunicatione lata ab homine per modum statuti pro culpis futuris.
 192 Lata sine causa cognitione excommunicatio nulla est: item lata sine monitione, exceptis duobus casibus.
 193 Ad excommunicationem non sufficit sola interior intentio eam ferendi, sed exterius verbis proferri debet.
 194 De eo, quod debeat proferri in scriptis.
 195 An ore quoque proferri necesse sit.
 196 Varia verborum formula, quarum alie tanquam equipollentes huic, Excommunico te: sufficiant ad ferendam excommunicationem; alia vero, non item.

Primo exponendum est quæ seruari oporteat ex parte excommunicantis. Secundo, quæ ex parte excommunicati Tertio, quæ ex parte ipsius excommunicationis, vt ea sit iusta simul & valida.

Quæ seruari oporteat ex parte excommunicantis.

SECTIO I.

179. **E**X parte igitur excommunicantis duo seruari oportet. Alterum est vt in decernenda excommunicatione recta habeat intentionem, id est, moueatur affectu iustitiæ, cuius est custos: non autem odio, ira, aliove prauo affectu. Alioquin enim iniustam seu contrariam proferre sententiam, patet ex cap. Episcopus Presbyter 11. quæst. 3. sub finem: & ex cap. Cum externi De sensen. & reuindicata in 6. Quæ tamen iniustitia nec est peccatum mortale, iuxta Sotum in lib. 3. de iust. & iure quæst. 4. art. 2. versu Circa harum: nec vllam restituendi obligationem inducit iuxta Nauarr. in Enchir. cap. 25. num. 15. nec demum excommunicationem reddit inuvalidam iuxta D. Thomam in 4. distinct. 18. quæst. 2. art. 1. quæstionum. 4. atque com-

munem omnium Doctorum sententiam teste Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 3. concl. 1. Quæ confirmatur ratione: quia corruptio intentionis Iudicis non impedit quominus sententia quam ipse fert (si nullo alio vicio contamineatur) ferret æquitatem iustitiæ, retinendam inter homines. Quare nec quidquam impedit quominus sit valida.

Sed aduertet quod cum iuxta eundem Sotum loco citius citato ex lib. tertio, de iust. & iure; sententia Iudicis tribus modis intelligi possit iniusta esse: ex parte ferentis: vel quia fertur contra iustitiam; ita scilicet vt fiat alteri iniuria: vel quia non fertur ex effectu seu inclinatione iustitiæ: vel quia fertur ex prauo aliquo affectu siue odii, siue iræ, siue alterius tria hæc quæ dicta sunt, intelligi debere præcisè de sententia iniusta secundo modo. Nam quando aliis citatis quoque modis iniusta est, Iudex illam ferendo potest moraliter etiam peccare, & ad restitutionem obligari: ipsaque esse inuvalida, Etenim affectiones iræ, vel odij, &c. seu auersiones animi adeo vehementes esse possunt, vt rationem habeant peccati mortalis: & sententia excommunicationis ita ferri contra iustitiam vt Iudex teneatur ad restitutionem famæ aut aliquid damni temporalis, ipsaque sit inuvalida: quod relinquatur iudicio prudentis ex inspectione circumstantiarum.

Alterum quod ex parte excommunicantis seruari oportet, est vt is ferat sententiam cum intentione ligandi. Alioquin enim, vt expresserunt post Panorm. Angelus excommunicatione tertio num. 16. Syluest. excommunicatio num. 2. versu 14. Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 11. inuvalida erit excommunicatio: quod etiam aliis citatis notat Henriquez in 1. part. Moralium Instit. lib. 13. cap. 20. circa primopium, lit. B. Et ratio confirmat, quia sententia excommunicationis vim accipit ex intentione illius, qui cum potestatem habeat, illam profert: ita vt absque hac, illa sit nullaperinde ac Sacramentalis absolutio nulla est, quæ datur ab eo qui voluntatem absoluendi non habet iuxta illud quod in Concil. Trident. sess. 14. cap. 6. dicitur. non esse absolutum aliquem coram Deo, si nulla ei adsit contritio, aut Sacerdotis animus ferid & verè absoluendi desit. Nam vt absolutio Sacramentalis, eo quod sit actus humanus potestatis acceptæ à Christo, requirit intentionem id faciendi quod instituta est eadem potestas: sic etiam excommunicatio requirit, cum & ipsa actus sit humanus potestatis datæ à Christo.

Ex quibus ijdem authores duo inferunt. Alterum est, quod si Iudex generalem proferens excommunicationis sententiam nolit aliquos sub illa comprehendere, ipsos fore ab ea exemptos, neque ligari. Alterum est fore similiter exemptos illos quos eximi voluerit is, ad cuius instantiam Iudex excommunicationem ipsam decernit, quia Iudex non vult sub sua sententia, comprehendere alios, quam quos voluerit ille, in cuius gratiam eam profert. Et ratio est quia in tali iudicio non habet alios reos quam quos ille cui ius reddit, intendit ad ipsum deferre.

Sed dubitari potest, An si paterfamilias petat ab Episcopo proferri excommunicationem in eos qui bona sua diripiunt: ad hoc vt vxor & filij ipsius eximantur ab excommunicatione, necesse sit vt specialiter intendat eos excipere: an verò satis sit, quod in mentem tale quid ei venisset, omnino illos excipisset.

Cui dubitationi iuxta Rosellam Syluester Excommunic. 7. 131. num. 52. dum explicat excommunicationem 17. versu 3. respondet etiam vxorem & filios tali excommunicatione ligari, nisi pater ipse familias eos specialiter exceperit, etiam si excipisset, si id in mentem ei venisset. Ipse vero propendit in contrarium nec immeritò: quia satis probabiliter Sotus ait in 5. de iust. & iure quæst. 3. art. 1. ante solutionem argumentorum; quod præsumendum non sit paterfamilias, tam acri spiritali inuicione aut vxorem aut filios læciare velle: ita vt Iudex conformando se ipsius intentioni, non videatur intendere vxorem & filios ipsius comprehendere sub sua sententia. Ceterum cum nihil constare potest, nec de patris familias, nec de Iudicis intentione tales specialiter excipiendi, contraria sententia tanquam tutior, est sequenda in praxi.

Dubitari etiam potest, An si paterfamilias per suum Procuratorem postulet ab Episcopo, ferri sententiam excommunicationis in omnes qui bona sua diriperunt, nisi resti-